

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή ἰτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἰτήσια. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

7 Φεβρουαρίου 1888

ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΡΠΑΓΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ

Συμπαθητικώτατοι μεταξύ τῶν ὁμηρικῶν ἥρώων εἶναι ὁμολογουμένως ὁ Ἔκτωρ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἕνεκα τῆς πρὸς τὰς συζύγους τῶν ἀγάπης. Ἡ Ἔκτορος καὶ Ἀνδρομάχης ὁμιλία, παρισταμένης καὶ τῆς τὸν παῖδα αὐτῶν φερούσης τροφῆς, εἶναι ἐκ τῶν ὠραιωτάτων οὐχὶ ἔρωτικῶν—τὸ ὄνομα ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶναι σχεδὸν βέβηλον—ἀλλ' οἰκογενειακῶν σκηναῶν, αἵτινες ἐγράφησαν ποτε ὑπὸ χειρὸς ποιητοῦ. Κατώτερον αὐτῆς δὲν εἶναι τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ τῆς Πηνελόπης μῆτε κατὰ τὴν σύλληψιν μῆτε—ἐν τοῖς πλείστοις τοῦλάχιστον—κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἡ ἀγάπη τοῦ Ὀδυσσεύς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν γυναῖκά του εἶναι τοσαύτη, ὥστε ὑπερνικᾷ ὅχι μόνον τὴν δυσμένειαν τοῦ μεγάλου Ποσειδῶνος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔρωτα δύο πολυμηχάνων καὶ πολυβελγῆτρων θεαινῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Πηνελόπη, ἡ ἀσθενὴς γυνή, δὲν ἀπαυδᾷ ἀναμένουσα ἐπὶ εἴκοσι μακρὰ ἔτη τὸν ἀπόντα σύζυγον, ἡ παθητικὴ αὐτῆς ἀντίστασις δὲν καταβάλλεται μὴδ' ὅτε ἑκατοντὰς ὄλη μνηστήρων νεαρῶν καὶ πλουσιῶν ἐγκαθίσταται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ὀδυσσεύς ἀπειλοῦσα ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς πρὶν ἢ Πηνελόπη ἐκλέξῃ ἄνδρα.

Τὸ σέβας ὅμως, ὅπερ ἡ Ὀμηρικὴ κοινωνία ταῖς γυναῖξιν ἀπένεμεν, ἐκπροσωπεῖ πρὸ πάντων ἡ Ἀρήτη, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλκινόου, βασιλέως τῶν Φαιακῶν. Ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Ναυσικᾶ συμβουλεύει τὸν Ὀδυσσεά, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς τῆς καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν, νὰ ἰκετεύσῃ πρῶτον τὴν Ἀρήτην, οὐχὶ τὸν Ἀλκίνοον, ὅπως τύχῃ τοῦ σκοποῦ του. Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει κατοπιν καὶ ἡ Ἀθηναῖα ὑπὸ τὴν μορφήν κόρης θνητῆς προσθέτουσα ὅτι τιμᾶται ἡ Ἀρήτη εἰλικρινῶς οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀλλ' ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι αὐτὴ διαλύει πολλὰκις τὰς φιλονεικίας τῶν ἀνδρῶν. Ἐὰν κερδήσῃ, λέγει ἡ θεὰ, τὴν εὖνοιαν ἐκείνης, ὑπάρχει ἐλπίς νὰ φθάσῃ εἰς

τὴν πατρίδα σου καὶ νὰ ἴδῃς τοὺς φίλους σου. Καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς ταύτας ἐπιτυγχάνει ὅ,τι ἐπεθύμει, καὶ μείζονα μάλιστα τῶν ἐλπίδων του.

Καὶ ὅμως αἱ γυναῖκες αὗται, αἱ τοσαύτην ἀγάπην καὶ τοιοῦτον σέβας νὰ ἐμπνεύσωσιν ἰκαναί, ἦσαν ἀγορασταί. Ἐν τοῖς Ὀμηρικῶς ποιήμασι τὸ συνηθέστατον μέσον δι' οὗ δύναται ὁ ἀνὴρ ν' ἀποκτήσῃ γυναῖκα εἶναι τὰ κτήνη, καὶ αἱ παρθένοι ὀνομάζονται ἀλφεισίβοιαι ὡς αὐξάνουσαι τὰς ἀγέλας τῶν γονέων των. Ὁ Ἔκτωρ ἐπλήρωσε πολλὰ εἰς τὸν γέροντα Ἡετίωνα διὰ ν' ἀγοράσῃ τὴν Ἀνδρομάχην, ἐὰν δὲ δὲν ἦτο ὁ ἴδιος υἱὸς βασιλέως ἰσχυροῦ καὶ πλουσίου, ἡ Ἀνδρομάχη θὰ ἐνυμφεῖτο ἴσως παχύν τινα κτηματιάν ἢ γεωργὸν δυνάμενον νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν πατέρα τῆς πλείονας βουῆς καὶ πλείονα πρόβατα. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον ὠραιότερα ἦτο ἡ πρὸς γάμον κόρη, τόσον περισσότεροι καὶ οἱ μνηστήρες καὶ τόσον μεγαλειτέρα καὶ ἡ τιμή, ἣτις δι' αὐτὴν προσεφέρετο. Ὁ Νηλεὺς ὁ πατὴρ τοῦ Νέστορος, εἶχε κόρην ὠραιωτάτην, τὴν Πηρώ, ἣν πολλοὶ ἐζήτουν εἰς γάμον, οὗτος δὲ ὑπέσχετο νὰ τὴν δώσῃ εἰς ἐκείνον, ὅστις ἤθελε τῷ φέροι τὰς ἀγέλας τοῦ Φυλάκου, βασιλέως τινὸς τῆς Θεσσαλίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀναλαμβάνει νὰ κατορθώσῃ ὁ Μελάμπος, τῷ ὄντι δὲ τὸ κατορθώνει διὰ τῆς μαντικῆς σοφίας του. Οὕτω καὶ εἰς πάσας τὰς λοιπὰς ἐν τοῖς ἔπεισι μνημονουμένης περιπτώσεσι ὁ πατὴρ τῆς κόρης πωλεῖ αὐτὴν τοῖς μετρητοῖς ἢ ἀντὶ ἔργου τινὸς φέροντος κέρδος αὐτῷ. Ὁ Ὄθρυονεύς π. χ. ἐζήτει τὴν θυγατέρα τοῦ Πριάμου Κασσάνδραν εἰς γάμον, ὑπέσχετο δ' ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἐκβάλῃ τῆς Τροίας τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του ἐφρονεῖθη ὑπὸ τοῦ Ἰδομενέως.

Ἡ κόρη ἐν τούτοις οὐδέποτε ἠρωτάτο περὶ τῆς κλίσεώς της. Ὄφειλε νὰ δεχθῆ ὡς ἄνδρα ἐκείνον, ὅστις ἤθελε προσφέρει τῷ πατρί τῆς μείζονα δι' αὐτὴν τιμὴν. Μετεβιβάζετο ἀπλῶς ὡς κτῆμα οἰονδήποτε ἀπὸ τῆς κυριότητος τοῦ πατρὸς εἰς τὴν τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις πάλιν ὡς κτῆμα ἠδύνατο, ἐὰν ἤθελε, νὰ τὴν πωλήσῃ ἢ δωρήσῃ εἰς ἄλλον. Περὶ τοῦ δευτέρου δὲν ὑπάρχουσι μὲν πολλαὶ μαρτυρίαι, μία ὅμως εἶναι σαφεστάτη ὁ ὀλίγον ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Μελάμπος

ὡς κερδήσας διὰ τῆς σοφίας του τὴν ὠραίαν Πηρῶ ἐδώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του Βιάντα, αὐτὸς δ' ἐνυμφεύθη ἄλλην. Καὶ ἡ πολύτιμος αὕτη τοῦ Ὁμήρου μυθικὴ διήγησις πιστοῦται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δωρεάν τῆς γυναικὸς, ἐκ περιέργου τινὸς γεγονότος συμβάντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἐν Σπάρτῃ, ὅπερ Ὁρόδοτος ὡς ἱστορικὸν παραδίδει ἡμῖν. Ἀρίστων ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἠγάτο τῆς γυναικὸς τοῦ φίλου του Ἀγήτου, ὅπως δ' ἀποκτήσῃ αὐτὴν μηχανάται τὸ ἐξῆς. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ φίλου του νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἐν ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ κτημάτων του, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἤθελεν ἐκλέξει, ν' ἀφήσῃ δὲ καὶ ὁ Ἀγητος αὐτὸν ἔπειτα νὰ ἐκλέξῃ ἐν τῶν κτημάτων ἐκείνου. Ὁ Ἀγητος μὴδὲν ὑποπευόμενος δέχεται τὴν συμφωνίαν καὶ ἐκλέγει ἐν ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ Ἀρίστωνος, οὗτος δὲ, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ του, ζητεῖ τὴν γυναῖκα τοῦ φίλου του. Ὁ Ἀγητος διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς, ἐπεὶ δὲ ὅμως ἡ συμφωνία εἶχε γίνει μετ' ὄρκου, ἀναγκάζεται νὰ ἐνδώσῃ καὶ παραχωρεῖ τὴν γυναῖκα του εἰς τὸν Ἀρίστωνα. Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ἤκουσεν ὁ Ἡρόδοτος, ὡς φαίνεται, ἐν αὐτῇ τῇ Σπάρτῃ, δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι εἶνε μόνον ἀνέκδοτον καὶ οὐδὲν πλέον, ὅτι ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται τὸ διηγούντο ὡς ἀληθές, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν τὸ ἐθεώρουν καὶ ἀπίθανον. Ἄλλ' ἐν Σπάρτῃ εἰς χρόνους ἱστορικοὺς εἶχον διασωθῆ ἔθιμα παλαιότατα, πολλάκις ἀρχαιότερα κατὰ πολὺ καὶ αὐτῆς τῆς ἡμηρικῆς ἐποχῆς. Ἄλλως τε εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἔθιμα τοιαῦτα, ὡς ἡ μεταβίβασις γυναικὸς ἐνεκα στοιχήματος, τεθέντος ἴσως ἐν στιγμῇ μέθης ἐλαφράς, δὲν γεννῶνται ἐν ἐποχαῖς ἀκμάζοντος πολιτισμοῦ, ἀλλ' εἶναι λείψανα θεσμῶν ἀνερχομένων εἰς χρόνους ἡμιβαρβάρου καταστάσεως.

Θὰ φανῇ λοιπὸν ἴσως παράδοξον, πῶς ὑπὸ τοιοῦτους ἐξευτελιστικούς διὰ τὴν γυναῖκα κοινωνικούς ἔρους ἠδύνατο νὰ βλαστήσῃ καὶ ν' ἀναπτυχθῇ ἡ τρυφερά τῆς Πηνελόπης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ἀγάπη ἢ τὸ σεβάσιμον μεγαλεῖον τῆς Ἀρήτης καὶ πρὸ πάντων πῶς οἱ ἄνδρες ἠδύνατο νὰ αἰσθάνωνται ἀκριβῶς εἰπεῖν σέβας διὰ γυναικας, αἵτινες κατ' οὐσίαν δὲν διέφερον τῶν ἄλλων κτημάτων τοῦ οἴκου των. Καὶ μὴ νομίση τις ὅτι τὰ τρία παραδείγματα, ἀνεφερόμενα, ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν, ὅτι δὲ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἡ θέσις οὐδὲν εἶχε τὸ ποιητικὸν καὶ ζηλωτόν. Ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ ἄγαμος, ὁ παράφορος μέχρις ἀγριότητος, λέγει παρ' Ὁμήρῳ γενικῶς, ὅτι πᾶς ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος ἀνὴρ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκά του καὶ πονεῖ αὐτήν.

Ἡ ἀντίφασις αὕτη μεταξὺ τῶν ἐπισήμων θεσμῶν καὶ τῆς πραγματικῆς θέσεως τῆς γυ-

ναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ἡμηρικὴ ἐποχὴ ἀποτελεῖ τὸ τέλος μακρᾶς περιόδου τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, τῆς προϊστορικῆς δηλαδὴ περιόδου, ἧς ἴδια εἶναι καὶ τὰ μνημονευθέντα ἔθιμα. Ἡ ἡμηρικὴ κοινωνία φέρει ἀκόμη ἐν πολλοῖς τὸν τύπον χρόνων βαρβάρων, χωρὶς αὐτὴ νὰ ἴναι βάρβαρος, φορεῖ τρόπον τινὰ φόρεμα μεσαιωνικόν, ἐν ᾧ νεωτερίζει κατὰ τὸν βίον καὶ τὰ αἰσθήματα. Καὶ τοῦτο ἐπέρχεται πανταχοῦ, ὅπου ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ προβαίνει φυσικῶς καὶ ἐλευθέρως. Οἱ θεσμοὶ ἀκολουθοῦν καὶ γενικεύουν τὰς ιδέας, δὲν προηγούνται αὐτῶν, τὸ περιέχον μεταβάλλεται κατὰ τὸ περιεχόμενον. Αἱ ιδέαι ὅμως, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ θεσμὸς τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν, δὲν ἦσαν πλέον ιδέαι τῆς ἡμηρικῆς ἐποχῆς, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη οὐχὶ πολὺ βραδύτερον, ὅτε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ὁ πατήρ τῆς κόρης νὰ προικίσῃ αὐτήν, οὐχὶ νὰ τὴν πωλῇ. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἡμηρικοῖς ποιήμασιν εὐρίσκονται ἐνδείξεις πολλαὶ τῆς προόδου ταύτης. Ὁ Ἀγαμέμνων προσφέρων τῷ Ἀχιλλεῖ μίαν τῶν θυγατέρων του εἰς γάμον ὑπόσχεται νὰ τὴν προικίσῃ μὲ ἐπτὰ πόλεις, προσθέτει δὲ καὶ τὸ λίαν σημαντικόν, ὅτι θὰ δώσῃ εἰς αὐτήν ὅσα οὐδεὶς ποτε ἔδωκεν εἰς τὴν κόρην του· τοῦτο δεικνύει, ὅτι καὶ ἄλλοι συνειθίζον νὰ δίδωσι προῖκα, ἂν καὶ συχνότερον συνέβαινε νὰ λαμβάνωσιν αὐτοὶ δῶρα παρὰ τῶν γαμβρῶν. Ἀνωτέρω εἵπομεν, ὅτι προκειμένου περὶ γάμου ἢ θέλησις τῆς κόρης δὲν ἠρωτάτο. Τοῦτο εἶναι ἀληθές, οἱ γονεῖς ὅμως ἐφρόντιζον βεβαίως νὰ εὕρωσι γαμβρὸν κατάλληλον καὶ ἄξιον τῆς κόρης των, διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεύς ἀπορρίπτων τὴν πρότασιν τοῦ Ἀγαμέμνονος λέγει εἰρωνικῶς ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων δύναται νὰ εὕρῃ ἰσχυρότερον βασιλέα, εἰς δὲ νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του. Καὶ οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης πολλάκις προτρέπουσιν αὐτήν νὰ ἐκλέξῃ ἐπὶ τέλους ἕνα, ὅστις ἤθελε δώσῃ τὰ πλεῖστα (πρὸς ἀγοράν της) καὶ ὅστις, προσθέτουσιν, ἤθελε τῇ φανῇ ὁ ἀριστος. Ἐν γένει εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ τότε συνέβαινε ὅ,τι καὶ νῦν. Σήμερον συχνὰ οἱ γονεῖς ὑποβάλλονται εἰς ὀδυνηρὰς ἀφαιμάξεις, ὅπως δώσωσιν εἰς τὴν κόρην των γαμβρὸν διακεκριμένην κατέχοντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν· τότε ἐπίσης συχνὰ οἱ γονεῖς θὰ ἐπροτίμων χάριν τῆς κόρης των μικροτέραν τιμὴν παρὰ γαμβροῦ ἀγαθοῦ καὶ γενναίου ἀντὶ μείζονος προσφερομένης τυχὸν παρ' ἀνδρὸς κατωτέρου ἢ γέροντος.

Καὶ ὅσα δὲ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν περὶ τῆς δίκην κτημάτων μεταβίβασεως τῶν γυναικῶν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἀδύνατον φαίνεται νὰ ἴναι ἀπολύτως ἀληθῆ. Δὲν ἔχομεν μὲν ῥητὰς μαρτυρίας περὶ περιορισμῶν τοῦ δικαιώματος τῆς δωρεᾶς ἢ πωλήσεως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ μαρ-

τυριῶν δυνάμεθα ἀδιστακτως νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο κατὰ βούλησιν νὰ διαθέσῃ τὴν γυναῖκά του. Βεβαίως οἱ ἀνακτες, οἱ ἀριστεῖς καὶ οἱ ἄλλοι εὐποροὶ ἀστοί, οἵτινες ἐξέδιδον εἰς ὠρισμένον πρόσωπον τὰς θυγατέρας των ὡς νομίμους γυναῖκας, οὐδέποτε θὰ ἠνείχοντο νὰ ἴδωσιν αὐτὰς πωλουμένας δίκην κτηνῶν, ἴσως ἕνεκα ἰδιοτροπίας τινὸς τοῦ ἀνδρός των, εἰς χειρώνακτας ἢ ἄλλους τῆς ἐσχάτης κοινωνικῆς τάξεως ἀνθρώπους. Ὅτι ἐγίνετο ἐνίοτε μεταβίβασις, τοῦτό μοι φαίνεται ἀναμφισβήτητον, ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι τὰ ἦθη θὰ κατεδίκαζον τὰς πράξεις ταύτας, πάντοτε βεβαίως θ' ἀνεγνωρίζετο εἰς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα, ὡς ἂν μεταβίβασις ἐγίνετο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς της, νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς της. Θὰ ἦτο δὲ λίαν ἐνδιαφέρον νὰ γινώσκωμεν, ἐὰν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐδικαιοῦτο ὁ ἀνὴρ ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς τιμῆς, ἢν ἕνεκα τῆς γυναικὸς εἶχε πληρώσει εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς· δυστυχῶς ὅμως ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὀμήρου οὐδεμία περὶ τούτων καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ ἔνδειξις εὐρίσκειται· ἀναφέρεται μόνον ὅτι ὁ Ἡφαιστος συλλαβὼν τὸν Ἄρην ἐν ἐρωτικῇ ὁμιλίᾳ μετὰ τῆς συζύγου του Ἀφροδίτης καὶ δεσμεύσας αὐτοὺς δι' ἀοράτων δεσμῶν ἠρνεῖτο νὰ τοὺς λύσῃ, πρὶν ἐπιστρέφῃ αὐτῷ ὁ Ζεὺς πάντα ὅσα ὡς πενθερὸς εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα πρόκειται περὶ σφάλματος σπουδαίου τῆς γυναικὸς, εἶναι δὲ λίαν πιθανόν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς θνητοῖς ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν ἐπῆρχετο διάλυσις τοῦ γάμου ἐπιστρεφόμενων εἰς τὸν ἀνδρα ὅσα εἶχε πληρώσει πρὸς ἀγορὰν τῆς γυναικὸς.

ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τηρήσεως τῶν συζυγικῶν καθήκοντων ἐν γένει ὁ ἀνὴρ ἀπῆλαυε μεγάλην ἐλευθερίαν, ἐν ᾗ παρὰ τῆς γυναικὸς ἀπηταιτο μεγίστη ἀγνότης. Ἐπετρέπετο ὑπὸ τῶν ἠθῶν εἰς τοὺς ἀνδρας νὰ τρέφωσι παλλακίδας ὄχι μόνον ἐν καιρῷ πολέμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ των, τὰ τέκνα ὅμως τούτων ἐθεωροῦντο νόθα. Ἡ ἐκ παλλακίδος τεκνοποίησις ἐνεκρίνετο πολλάκις καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς νομίμου γυναικὸς, ἐὰν αὕτη ἦτο στεῖρα· διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἢ ἀπαιδία ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων. Ἐν ᾗ ὅμως τὰ ἦθη δὲν κατεδίκαζον τὰς μετὰ παλλακίδων σχέσεις, πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν ἔκουσίως ἀπέφευγον αὐτάς, ὅπως μὴ δυσαρεστήσωσι τὰς νομίμους γυναῖκας των. Οὕτω ὁ Λαέρτης εἶχεν ἀγοράσει ὡς δούλην τὴν Εὐρύκλειαν ἀντὶ εἴκοσι βοῶν, ἂν καὶ ἦτο δὲ νέα καὶ ὠραία, ὅμως, βεβαίως ὁ ποιητῆς, οὐδέποτε τὴν ἠγγίσειεν σεβόμενος τὴν γυναῖκά του.

Τοιαῦτα δειγμάτα ἐγκρατείας τεκμηριῶσι ὅποια οἰκειότης καὶ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς, ὅποια

ἁρμονία ὑπῆρχεν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο συζύγων· ῥητῶς δ' ἀνακηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεως ἢ μετὰξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικὸς ἁρμονία ὡς τὸ κάλλιστον καὶ πολυτιμότερον τῶν θεῶν δῶρον. Ἡ κοινωνία, ἐν ἣ τὸ ἀξίωμα τοῦτο διετυπώθη, ἦτο πάντως ὅλως διάφορος τῆς τὸ ἔθιμον τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν καθιερωσάσης.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ ἔθιμον τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονον ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀποτέλεσμα ἄμεσον τῆς συμπήξεως τῶντέως διεσπαρμένων καὶ χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων βιουσῶν φυλῶν εἰς ἔθνη καὶ κράτη. Εἰς τὰς πρωτογενεῖς κοινωνίας, ὧν ἐκάστη ἀποτελεῖται ὑπὸ φυλῆς μᾶλλον ἢ ἥττον μικρᾶς, οἱ γάμοι γίνονται δι' ἀρπαγῆς τῶν γυναικῶν, πρὸ πάντων ὅπου τύχη ἐνωρὶς ν' ἀναπτυχθῇ ἀποστροφή κατὰ γάμων μετὰξὺ στενῶν συγγενῶν· τότε, ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς φυλῆς συγγενεύουσιν ἢ ὑποτίθεται ὅτι συγγενεύουσι μετὰξὺ των, ἐξ ἀνάγκης οἱ ἀνδρες τρέπονται πρὸς τὰς γυναικὰς ἄλλων φυλῶν καὶ ἀρπάζουσιν αὐτάς. Αἱ ἔριδες καὶ οἱ πόλεμοι ἕνεκα τούτου εἶναι αἰώνιοι, ἀλλὰ τοῦτο οὐδένα πτοεῖ, διότι εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ πολέμου πάντων κατὰ πάντων. Ἀμα τεθῶσιν ὅμως αἱ πρῶται βάσεις πολιτικακοῦ βίου μετὰξὺ πλειόνων φυλῶν εἴτε ὑπὸ ὁμοσπονδικῆν μορφήν εἴτε ὑπὸ τὸ κράτος ἐνὸς ἀρχηγοῦ ἰσχυροῦ καὶ κηρυχθῇ εἰρήνη διαρκῆς μετὰξὺ τῶν μελῶν τοῦ νέου συστήματος, ἢ ἀρπαγὴ περιορίζεται, ἂν μὴ ἐξαλειφθῇ ὅλως· ὁ ἀρπάζ ὑποβάλλεται εἰς ἱκανοποίησιν τῶν συγγενῶν τῆς ἀρπαγῆς καὶ καταδιώκεται ὑπ' αὐτῶν, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ συμβιβασθῇ διὰ χρημάτων, δηλαδὴ διὰ κτηνῶν. Ὁ συμβιβασμὸς ἄγει ἀμέσως εἰς τὸν θεσμόν τῆς ἀγορᾶς. Ἐὰν ἐξακολουθῶσι καὶ μετὰ ταῦτα αἱ ἀρπαγαί, κατὰ τὸ πλεῖστον βεβαίως βλάπτονται φυλαὶ ξένας, μὴ ἀνήκουσαι εἰς ὃ καὶ οἱ ἀρπαγεῖς κράτος.

Πόσον παλαιὰ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔθιμου τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν; ἢ πόσον παλαιὰ εἶναι ἡ ἰδρυσις ἀληθῶν κρατῶν ἐν Ἑλλάδι; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην οὐδεὶς, ὑποθέτω, ἱστορικὸς ἔχει τὸ θάρρος ν' ἀπαντήσῃ ὠρισμένως· αἱ βάσεις εἶχον τεθῆ ἴσως δύο χιλιάδας ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ, ἴσως καὶ πρότερον. Βέβαιον φαίνεται, ὅτι κατὰ τὸν δέκατον καὶ πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ὑπῆρχον ἤδη ἐν Ἑλλάδι βασιλεία ἀρκούντως ὀργανωμένα καὶ ἀρκούντως ἰσχυρά· ὥστε ἡ ἀγορὰ τῶν γυναικῶν συνεθίζετο παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἴσως δέκα αἰῶνας ἤδη πρὸ τοῦ Ὀμήρου, καὶ δὲν εἶχομεν ἄδικον εἰπόντες ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ εἶναι τὸ τέλος μακροχρονίου ἱστορικῆς ἀνεξίξεως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας οἱ μὲν τύποι τοῦ βίου ἔμειναν ἐν πολλοῖς ἀναλλοίωτοι, αἱ ἰδέαι ὅμως βαθμιαίως ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐξηυγενίζοντο.

Ἡ ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς εἰς τὴν ἀγορὰν μετά-

βασίς ἀποτελεῖ βῆμα προόδου ἀνυπολογίστου. Τοῦτο δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ἴσως μάλιστα πολλοὶ ῥωμαντικῆς διαθέσεως ἀνθρωποθεωρήσῃσι τὴν μὲν ἀρπαγὴν ἱπποτικὴν, τὴν δ' ἀγορὰν ταπεινωτικὴν καὶ πεζὴν, ὅπως τινόντι εἶναι. Ἀλλὰ πρῶτον ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι οἱ τότε ἀρπαγες πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ ἱππῶται. Δὲν ἀνεγίνωσκον μυθιστορήματα ἢ ἐρωτικά ποιήματα οὐδ' εἶχον ἀκούσει τι ἐν γένει περὶ τοιούτων πραγμάτων· ἡ φαντασία των πιθανῶς δὲν εἶχε πλάσει ἀκόμη τὸν Ἐρωτα, τὸ ὠραῖον μεираκιον, τὸ γλυκύ, τὸ ἔχον χρυσᾶς πτέρυγας καὶ ἄλλοτε ἱπτάμενον πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπως ἀναφλέξῃ τὰς καρδίας τῶν θεῶν, ἄλλοτε κατερχόμενον εἰς τὴν γῆν μεταξὺ τῶν θνητῶν, ὅπως παράσχη καὶ αὐτοῖς μῦθον τῆς ὑψίστης εὐδαιμονίας. Ἐὰν οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἐλάτρευον τὸν Ἐρωτα, ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν ἐφαντάζοντο αὐτὸν κατεχόμενον ὑπὸ αἰσθημάτων εὐγενεστέρων τῶν ὁρμῶν, ὑφ' ὧν καταλαμβάνεται ὁ τράγος, ὅταν τὸ ἔαρ σκιρτᾷ μεταξὺ τῶν αἰγῶν. Κατὰ τὸν θεὸν δὲ ἦσαν καὶ οἱ ἀνθρωποί. Καὶ αὐτῶν αἱ ὁρμαὶ δὲν ἦσαν λίαν εὐγενεῖς, ἦσαν, ἂν θέλητε, κτηνώδεις, τῶν δὲ γυναικῶν ἡ θέσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο βεβαίως πολὺ εὐχάριστος. Φαντασθῆτε κόρην νέαν ἀρπαγεῖσαν καὶ ἀπαχθῆσαν εἰς χωρίον μακρὺν μεταξὺ ξένων, ὑφισταμένην τοῦ ἀνδρός τὰς ποικίλας ἰδιοτροπίας—διότι πάντες οἱ βάρβαροι καὶ ἡμιάγριοι λαοὶ εἶναι ἰδιοτροποὶ ὡς τὰ παιδιά—μὴ προστατευομένη μῆτε ὑπὸ νόμου τινός, μῆτε ὑπὸ συγγενῶν ἢ φίλων· φαντασθῆτε ὅτι αὕτη ἐξετέλει τὰ βαρύτερα τῶν οἰκιακῶν ἢ γεωργικῶν ἔργων—διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν ἡμιαιγρίων λαῶν, οἱ ἰσχυροὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἀδύνατους τὰ βαρέα ἢ ὀχληρὰ ἔργα, δηλαδὴ οἱ ἄνδρες εἰς τὰς γυναῖκας, ἐν ᾧ αὐτοὶ κύριον ἔργον ἔχουσι τὸν πόλεμον καὶ τὸ κινήγιον,—σκερθῆτε πρὸς τούτοις, ὅτι ἐν τέλει καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἡ ζωὴ ἔκειτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός, διότι ἦτο κτῆμα αὐτοῦ ἀπόλυτον, καὶ θὰ ἐνόησητε ὅπως ἐβελτιώθη ἡ θέσις αὐτῆς ἀφοῦ ἐπεκράτησε ν' ἀγοράζηται. Ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦδε δὲν ἦτο πλέον ζῆνη αἰχμάλωτος, ἀλλ' ἐντοπία δυναμένη ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ νὰ καταφυγῇ εἰς τοὺς συγγενεῖς της, οἵτινες ὅσον βάρβαροι καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦσαν ἐντελῶς ἐστερημένοι στοργῆς. Ὁ ἀνὴρ γινώσκων ὅτι ὑπῆρχον οἱ μέλλοντες νὰ προστατεύωσι τὴν γυναῖκά του, ἐὰν πολὺ κακῶς τὴν μετεχειρίζετο, γινώσκων πρὸ πάντων ὅτι θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ καὶ θ' ἀπολέσῃ οὕτω τὴν τιμὴν, ἢν δι' αὐτὴν ἐπλήρωσεν, ἠναγκάζετο νὰ φέρηται πρὸς αὐτὴν μετριώτερον καὶ ἡμερώτερον· βαθμηδὸν ἢ ἀνάγκῃ ἐγένετο συνήθεια καὶ οὕτω ἀνεπτύχθησαν αἱ εὐγενεῖς ἐκεῖναι μεταξὺ

συζύγων σχέσεις, ἃς παρ' Ὀμήρῳ θαυμάζομεν. Ἀλλ' ὅπως φθάσωσιν ἐπὶ τῆς φωτεινῆς κορυφῆς ἐφ' ἧς ἐπὶ θρόνων κάθονται ἡ Ἀρήτη, ἡ Πηνελόπη καὶ ἡ Ἀνδρομάχη ἀγαπώμεναι καὶ σεβόμεναι ὑπὸ συζύγων καὶ υἱῶν καὶ λαῶν, αἱ γυναῖκες πολλὰς διέτρεξαν ἐρήμους, πολλὰς ὑπέστησαν κακουχίας, πολλοὺς κινδύνους ἀντιμετώπισαν καὶ πολλὰ ἔπασαν θύματα ἐν τούτῳ τῷ περὶ ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως ἀγῶν. Ἐὰν τὰ ὀστᾶ τῶν χίλια ἢ χίλια διακόσια π. Χ. ἔτη ἀποθανουσῶν γυναικῶν ὧν τοὺς τάφους ἀνασκάπτομεν, ἠδύνατο νὰ ὀμιλῶσι, πόσας θλιβερὰς ἱστορίας, πόσα σπαραξικάρδια δράματα θὰ μᾶς διηγοῦντο.

Αὕτη ἡ τόσον ὑμνουμένη ὑπομονὴ τῶν γυναικῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτέλεσμα τῆς ὑποδεεστερᾶς θέσεως αὐτῆς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός. Ὁ ἀδύνατος κατὰ τοῦ δυνατοῦ μόνον ὄπλον ἔχει τὴν ὑπομονήν.

Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ νέου θεσμοῦ καὶ περὶ τῶν τροποποιήσεων, ἃς ἀναμφιβόλως σὺν τῇ πολιτικῇ καὶ ἠθικῇ ἀναπτύξει τοῦ λαοῦ ὑπέστη, οὐδὲν γινώσκωμεν· ἐν ἀρχῇ βεβαίως οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἡ ἀγοροπωλησία ἀπλή, ὅπως πάσα ἄλλη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτοι ἄνευ πολλῶν τύπων καὶ ὄρων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀνάγκῃ ἐγένετο νὰ ὀρισθῶσι πολλὰ πράγματα ἀκριβέστερον, πρὸ πάντων νὰ προβλεφθῶσιν αἱ διάφοροι περιπτώσεις διαλύσεως τοῦ γάμου, ν' ἀναλυθῶσιν αὐταὶ καὶ νὰ ὀρισθῇ εἰς τίνα ἐν ἐκάστη περιπτώσει θὰ περιήρχετο τὸ τίμημα, δηλ. πότε ὁ ἀνὴρ ἐδικαιοῦτο νὰ τὸ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ πενθεροῦ του καὶ πότε ὄχι· πρὸς τούτοις τίς διαλυομένου τοῦ γάμου θὰ ἔμενε κύριος τῶν παιδῶν. Περὶ πάντων τούτων, ὡς εἴπομεν, οὐδὲν γινώσκωμεν. Ἐπίσης δυστυχῶς μεγάλη, ἢ μᾶλλον ἀπόλυτος εἶναι ἡ ἄγνοια ἡμῶν περὶ τῶν τιμῶν, αἵτινες ἐπληρόνοντο διὰ μίαν γυναῖκα. Καὶ τὰ ὀμηρικά ποιήματα δὲν ὀμιλοῦσι περὶ τούτου, ἢ ἐὰν λέγωσι τι ἐν παρόδῳ, τοῦτο εἶναι τόσον ἀόριστον, ὥστε ἀδύνατον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Διὰ τοῦτο κρίνω καλὸν νὰ παραθέσω τιμὰς τινας συνειθιζομένας παρ' ἄλλοις ἀρχαιοτέροις ἢ τοῖς σήμερον λαοῖς, ὧν ἡ κοινωνικὴ κατάστασις παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῶν πρὸ τοῦ Ὀμήρου Ἑλλήνων, ὥστε τὰ ἐκ τούτων παραδείγματα δύναται ὁπωσούν νὰ διαφωτισωσιν ἡμᾶς καὶ περὶ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιζομένων. Τὰ παραδείγματα θὰ ληφθῶσιν ἐκ διαφόρων λαῶν ἀσχέτως πρὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν των· διότι τὸ ἔθιμον τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν, δύναται τις ἀδιστάκτως νὰ εἴπῃ, εἶναι παγκόσμιον καὶ ἀπαντᾷται τόσον συχνὰ ἐν Εὐρώπῃ, ὅσον καὶ ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀμερικῇ. Εἶναι φαίνεται μία τῶν

κυρίων βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ, ἄς ἕκαστος λαὸς ἀναγκαιῶς πρέπει ν' ἀνέλθῃ, ὅπως ἀναρριχηθῆ εἶτα εἰς ὑψηλοτέρας.

Παρά τινι λαῷ τοῦ Ἰρανικοῦ ὀροπεδίου ἡ τιμὴ μιᾶς παρθένου ἀνέρχεται εἰς 18 μέχρις 144 (ἦτοι 8 ἐπὶ 18) ἀγελάδων διὰ τὰς χήρας πληρώνουσι μόνον τὸ ἡμισυ τῆς τιμῆς ταύτης. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας ὅμως πληρώνουσι διὰ μὲν τὸ κοράσιον συνήθως πέντε καμήλους, ἐν ᾧ διὰ μίαν νέαν χήραν πολλάκις πενήτην καμήλους μέχρις ἑκατόν. Παρά τινι τῶν ἡμιαγρίων τῆς Ρωσίας λαῶν ὁ πενθερὸς δίδει τὴν κόρην του εἰς τὸν γαμβρὸν ἀντὶ δέκα μέχρι πενήτην καμήλων παρ' ἄλλῳ δ' ἐπίσης ἐν Ρωσίᾳ κατοικοῦντι τὰ μὲν ἰσχνὰ κοράσια τιμῶνται ἀντὶ πέντε μόνον βουβλίων, ἐν ᾧ τὰ παχέα πολλάκις ἀντὶ 25 βουβλίων — ἕνεκα τοῦ δριμύτος ψύχους ὡς φαίνεται. Παρὰ τοῖς Ἀραβί τοῦ Σινᾶ ἀγοράζονται αἱ νέμφαι συνήθως ἀντὶ 5 μέχρι 10 ταλλήρων, ἐνίοτε ὅμως ἀνέρχεται ἡ τιμὴ μέχρι 30 ταλλήρων αἱ χῆραι στοιχίζουσι μόνον τὸ ἡμισυ ἢ καὶ τὸ τρίτον τῆς τιμῆς ταύτης. Παρ' ἄλλοις Ἀραβί ἐπικρατεῖ τὸ ἔθος ὁ γαμβρὸς νὰ δίδῃ εἰς τὸν πενθερὸν του ἀντὶ τῆς νέμφης δῶρον συγκαίμενον ἐξ ἐνὸς τάπητος καὶ τινων μικρῶν κοσμημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἀργυροῦς δακτύλιος, ὃν φοροῦσι κρεμάμενον ἀπὸ τῆς ῥινός. Παρὰ τοῖς Λάπωσιν ὁ ὑποψήφιος γαμβρὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπισκέπτηται ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα τὸν μέλλοντα πενθερὸν του καὶ νὰ φέρῃ αὐτῷ πάντοτε οἰνόπνευμα καὶ καπνόν, μέχρις οὗ λάβῃ τὴν συναίνεσιν του. Ὁμοίαι ἔθιμα ἐπικρατοῦσι παρὰ πολλοῖς ἄλλοις λαοῖς. Παρὰ τοῖς πλείστοις δ' αὐτῶν ὁ γάμος διαλύεται καὶ ἡ πληρωθεῖσα τιμὴ ἐπιστρέφεται εἰς τὸν γαμβρὸν, ἐὰν ἡ νέμφη δὲν εἶναι παρθένος. Ἐνίοτε ὡς φαίνεται ἐξ ἐνὸς τοῦλάχιστον τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων, αἱ χῆραι προτιμῶνται τῶν παρθένων, ἄλλοτε δὲ — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ περιεργότατον — προτιμῶνται ἐκ τῶν κορῶν ὅσαι πρὸ τοῦ γάμου τῶν ἡδῆ ἐγένοντο μητέρες. Περί τῶν Ἑλλήνων ἀγνοοῦμεν ἐὰν ἐδίδον σημασίαν τινὰ εἰς τὰς διαφορὰς ταύτας, ἀπίθανον ὅμως δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα.

Αἱ τιμαὶ θὰ φανῶσιν ἴσως πολλάκις γελοῖαι, εἶναι ὅμως πάντοτε ἀνάλογοι τῆς οικονομικῆς καταστάσεως ἑκάστου λαοῦ. Παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν τόπον νομίσματος ἐπέιχον συνήθως οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα· θέσατε λοιπὸν δέκα, εἴκοσι ἢ πλείονας βούς ἀντὶ μιᾶς κόρης ἐλευθέρως ἢ ἀνάλογον ἀριθμὸν προβάτων καὶ ὑποθέτω δὲν θὰ σφάλητε πολύ. Ἐν τῇ Ὀδυσσεῖ λέγεται, ὡς ἀνεφέρομεν ἤδη, ὅτι ὁ Λαέρτης ἠγόρασε μίαν δούλην νέαν καὶ ὠραίαν ἀντὶ εἴκοσι βοῶν τῶν ἐλευθέρων ἡ τιμὴ θὰ ἦτο τότε

ἀναμφιβόλως πολὺ μεγαλειτέρα. Εἰς ἀρχαιοτέραις ὅμως ἐποχὰς αἱ τιμαὶ ἦσαν φυσικῶς μικρότεραι. Ὅπως δὴποτε ὁ ἀνὴρ ἠναγκάζετο πολλάκις ἢ νὰ δώσῃ ἄπασαν τὴν περιουσίαν του, ὅπως ἀγοράσῃ τὴν γυναῖκα, καὶ καταστραφῆ οἰκονομικῶς, ἢ νὰ μείνῃ ἄγαμος.

[Ἔπεται συνέχεια].

X. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΤΟ ΒΟΤΑΝΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Ἀνατρέξωμεν τρία ἔτη πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ἦτο βροχερὰ νύξ τοῦ Ὀκτωβρίου. Ὁ Γιαννιὸς εἰκοσαετῆς τότε καὶ νεώτατος τῶν ἀδελφῶν ἐφύλαττε τὸ ποιμνιον τοῦ πατρός. Περί τὴν δειλὴν ἢ μήτηρ ἐκόμισεν ἐντὸς τράστου κωπὸν ἐξ ἀραβοσίτου ἄρτον καὶ πρασίνας ἐλαίας. Νῦν δ' ἐνῶ ἡ φθινοπωρινὴ βροχὴ ἀψοφητὴ λούει τὴν σκοτεινὴν φύσιν, ὁ νεαρὸς ποιμὴν ὑπὸ φρυγανόπλεκτον καλύβην ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ κεκλιμένος ἐπὶ τῆς κάπας του, κόπτει διὰ μαχαιριδίου φύλλα καπνοῦ, ὑπὸ τὸ γλίσχρον φῶς καιομένων κώνων πεύκης. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ βέγγει ἐξηπλωμένος ὁ μαῦρος ποιμενικὸς κύων Ἀχμέτ, ἐγγὺς δ' ἐπὶ ἀγκαλίδος φρυγάνων κατέκειται τὸ μακρὸν ἀλβανικὸν ὄπλον τοῦ ποιμένου.

Πρὸ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τῆς καλύβης τὰ αἰγοπρόβατα, κεκλεισμένα ἐν τῷ περιφράκτῳ χώρῳ, ζητοῦσιν ἄσυλον ὑπὸ ταπεινὴν φρυγανοσκεπὴ σκιαδά καὶ συνθλίβονται καὶ βελάζουσι βρεχόμενα.

Τὸ ποιμνιοστάσιον τοῦ γέροντος Καρανίκου ἔκειτο οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀκτῆς πρὸς τὰς κλιτύας τῶν βουνῶν, εἰς θέσιν ὅπου κολπίσκον τινὰ ἐσχημάτιζεν ἡ κοιλὰς εἰσχωροῦσα ὀμαλὴ μεταξύ δύο γηλόφων. Τὸ μέρος ἦτο ὑπὴνεμον, καταλληλότατον πρὸς διαχείμασιν ποιμνίου, περιζήτητον χειμαδῶ.

Ὁ Γιαννιὸς συνέθλιβεν ἤδη ἐντὸς σιγαροχάρτου τὸν καπνόν, ὅτε ὁ ἠσύχως καθεῦδων Ἀχμέτ ἠνωρθώθη αἴφνης γογγύζων καὶ ὠρμησεν ἐξω ὑλακτῶν. Ὁ χωρικός καταλιπὼν τὸ σιγάρον ἤρπασε τὸ ὄπλον, ἀνήγειρε τὴν σφύραν καὶ ἔρπων ὠλισθήσῃ πρὸς τὴν θύραν. Ἠγνῶει ἔτι τὴν αἰτίαν τῶν ὑλακῶν τοῦ κυνός· δὲν ἦτο ἀδύνατος ἢ ἐπιδρομὴ ζωοκλεπτῶν καὶ ὁ φρόνιμος νεανίας δὲν ἠθέλησε νὰ προβάλλῃ ὄρθον τὸ σῶμά του καὶ φωτιζόμενον ὑπὸ τῆς πυρᾶς.

Ἄλλ' αἱ κραυγαὶ ἄς ἤκουσεν ἐξῶθεν ἐρχομέ-